

Українська мова.
Урок № 46.

Тема: Уживання прийменників **в і на** з географічними назвами і просторовими іменниками (*відбувається в Україні, побувати в Німеччині; поглянути на Вкраїну; жити на Черкащині; піднятися на Еверест*).

Мета: (формування компетентностей): предметні (знання про види синтаксичних помилок, про правила уживання прийменників **в і на**; навички грамотного письма); ключові (уміння вчитися: логічне мислення, уміння зіставляти, порівнювати, робити висновки; інформаційні: робота з текстом; комунікативні: уміння працювати самостійно та в колективі, уміння складати власне монологічне висловлення; загальнокультурні: повага до народної мудрості, увага до слова).

Тип уроку: урок формування практичних умінь і навичок.

Обладнання: дидактичний матеріал.

Хід уроку.

I. ОРГАНІЗАЦІЯ КЛАСУ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК

1. Перевірка домашнього завдання

1) Орфографічна хвилинка

- *Випишіть у колонку слова, у яких букви, взяті в дужки, подвоюються.*

Доне(ч)чина, осін(н)ій, за(б)ризкати, (с)савці, ві(д)дячити, на(д)ворі, іме(н)ний, Туре(ч)чина, ві(д)окремити, на (д)дністрянський, іме(н)ник, ро(з)умний, о(в)ва, гайдам(ч)чина, бе(з)успішний, небе(з)захисний, істи(н)ний.

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ, ЗАВДАНЬ УРОКУ. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Слово вчителя. Одне з головних умінь, необхідних сучасній людині — уміння здобувати різноманітну інформацію. Саме для цього нам і потрібен Інтернет. Але часто ми навіть не замислюємося про небезпеку інформаційних технологій, що стають частиною нашого життя. Саме про це ми сьогодні поговоримо на уроці.

Мовна тема уроку — «Уживання прийменників **в і на**». Ми узагальнимо правила вживання цих прийменників з географічними назвами й просторовими іменниками.

IV. ЗАСВОЄННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником

- *Вивчення параграфа «Уживання прийменників **в і на**».*

2. Лінгвістичне дослідження

- *Проаналізуйте подані у таблиці приклади вживання прийменників **в і на**. Зробіть висновок про те, які значення мають прийменники.*

Прийменник <i>в (у)</i>	Прийменник <i>на</i>
У сусіда, у людей (особа, при якій щось відбувається)	На Київ, на вулицю (напрямок)
У кімнату, у море (рух усередину)	На місяць, на день (час дії)
В полі, в колективі (предмет, у якому щось міститься)	На сміх, на свято (мета дії)
У гніві, у хустці (відношення до іншого предмета)	Захворів на грип, багатий на ідеї (набуття предметом певних властивостей)
У вівторок, у бурю (час дії)	

В українській мові прийменник *в (у)* вживають, коли йдеться

про місце перебування

У веселій хаті й люди веселі. Що в лісі вродиться, то в дворі згодиться.

про місце, всередину якого спрямована дія

Не заглядай у чужий дім, а піклуйся своїм. В одну воду не можна ввійти двічі.

Увага! Якщо дія відбувається в напрямі до предмета, простору і може не закінчуватися проникненням усередину, уживають прийменник **до**: *іти до школи* (у напрямі школи), *іти в школу* (всередину школи).

про час, у який відбувається дія

Летять у вересні гуси — зиму на хвостах несуть. Зроби краще тепер, ніж у четвер.

Увага! Коли вказують час за роком, кажуть так: *цього року* [не в цьому році], *позаторік* [не в позаминулому році].

про психічний стан, обставини, у яких хтось перебуває, зацікавленість чимось

Не пишайся у щасті, не принижуйся в нещасті. У гурті з добрими людьми і сам таким станеш.

Прийменник в (у) уживають з іменниками, що позначають	
назви держав, республік, областей, районів, міст, сіл, селищ	у Європі, в Україні, у Німеччині, у Миргороді, у Каменівці
види навчальних закладів	у школі, у коледжі, в інституті
Іменники, що позначають місцевість і мають суфікс -ин- (типу <i>Львівщина, Сумщина, Київщина</i>) є винятками: їх уживають із прийменником на : Немає кращих лісів, як на Сіверщині (Ю. Мушкетик). На Харківщині стартувала Всеукраїнська універсиада.	
Із прийменником в (у) уживають лише іменник <i>Галичина</i> : У роки Першої світової війни в Галичині було сформовано Легіон Українських Січових Стрільців.	
Прийменник на вживають з іменниками, що позначають	
вулиці, проспекти, площі	на проспекті Миру, на вулиці Басейній
географічні поняття, де відбувається певна дія, поширюється певний стан	на заході, на Чорному морі
курси, факультети	на випускному курсі, на математичному факультеті
засоби пересування	на поїзді, на трамваї, на автобусі, на човні
Уживання прийменника в (у) з назвами засобів пересування підкреслює знаходження всередині предмета: читав у машині, у поїзді і т. ін. Говорячи про пересування, можна використати і безприйменникову конструкцію: пересуватися поїздом, трамваєм, автобусом, човном.	
З іменниками, що позначають назви гірських місцевостей і видовищ, можуть використовуватися обидва прийменники: на Кавказі, на Евересті, але в Карпатах, в Криму; в театрі, але на концерті.	

3. Робота з текстом

- *Прослухайте текст. Визначте головну думку. З якими думками автора ви згодні?*

Удосконалення інформаційних технологій створює умови для ефективного розвитку сучасного суспільства. Комунікаційні засоби стали невід'ємним складником життя людей у всіх сферах діяльності. Мобільні телефони, комп'ютери та Інтернет, розширивши комунікаційні, просторові й часові межі, розкрили нові можливості для спілкування, освіти, праці, відпочинку й творчої самореалізації особистості. Кількість користувачів мобільних телефонів та Інтернету щодня невпинно збільшується. Більшість із них — це молодь.

Незважаючи на безумовно позитивну роль сучасних комунікаційних засобів та Інтернету, існують певні ризики у використанні інформаційних технологій. Особливу небезпеку незахищений інформаційний простір приховує для дітей. Інтернет може містити інформацію агресивного чи соціально небезпечного змісту. А надання переваги віртуальному світові перед реальним справляє негативний вплив на психіку і здоров'я дитини, зокрема, може погіршити зір, поставу, порушити сон, викликати тривожність, дратівливість, соціальну дезадаптованість і узалежнену поведінку. За даними Центру цифрових технологій майбутнього, 25 % дорослих стурбовані тим, що їхні діти проводять в Інтернеті забагато часу, 53 % вважають кіберзлочинність реальною загрозою, а 63 % висловлюють схвильованість через спілкування їхніх дітей у віртуальних співтовариствах, що лякають сучасних батьків так само, як

попередні покоління бачили загрозу в негативному впливі «вулиці» на дітей. При цьому 46 % користувачів усесвітньої мережі, які належать до молодіжної аудиторії, особисто зустрічалися зі своїми віртуальними знайомими. Для когось Інтернет може бути єдиним джерелом спілкування, але варто враховувати те, що віртуальна реальність ніколи не замінить гармонійних взаємин і повноцінного спілкування між людьми (С. Максименко).

- *Випишіть прийменники з другого абзацу тексту. Яку роль у реченні відіграють прийменники?*

V. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО

Завдання.

- *Укажіть прийменники, з'ясуйте, з формами яких відмінків ужито їх.*

От у садочку перед хатою, напрацювавшись як слід, із снігу білого, пухнатою зіпили ляльку баба й дід. Коли це галка враз пролинула понад садком і на льоту з крила пір'їнку чорну скинула на снігову ляльку ту. З-за хмар вечірнє сонце блиснуло, зачерво-ніли промінці. І враз немов рум'янець виступив на білім ляльчинім лиці. І раптом, наче небилицею, дівчатко виникло живе з такими синіми очицями, як синє небо зимове, з такими чорними косичками, як чорне галиче крило, з червоними такими щічками, як сонце ввечері було. «Добридень, каже,— мамо й таточку! Ведіть скоріш до себе в хаточку!» (Наталя Забіла).

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

Рефлексія

- *Оцініть свою роботу на уроці за запитаннями.*

1. Яку роботу виконували ви на уроці?
2. Що нового ви дізналися?
3. Чого ви навчилися сьогодні?
4. Якою оцінкою ви оцінили б свою роботу на уроці?

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Знати теоретичний матеріал.
2. Орфографічно-розподільча робота

- *Запишіть прийменники в три колонки:*

а) разом; б) з дефісом; в) окремо.

По/між, із/за, з/заду, на/в/круги, на/зустріч, з/по/серед, подібно/ до, близько/від, на/чолі, із/за, по/серед, з/по/між, у/супереч, відповідно/до, за/винятком, з/під, по/близу, на/в/коло, за/для, із/над, на/ перед, незалежно/від, з/поза, згідно/з.

ПРИЙМЕННИК — службова частина мови, яка виражає залежність одного повнозначного слова від іншого в словосполученні або реченні.

Прийменники самі членами речення не виступають. Прийменник підкреслюють разом із тим членом речення, з яким він пов'язаний за змістом:

Я від колиски чую рідну мову. Зацвіла калина біля круч Дніпра.

Прийменники не мають лексичного значення: у, за, перед, через. Проте разом із відмінковими формами іменників, займенників та числівників вони можуть указувати на:

- місце: *По діброві вітер віє, гуляє по полю,
Край дороги гне тополю до самого долу*(Т. Шевченко);
- час: *Сумним бузок стає під вечір* (Г. Чубач);
- причину: *Повітря тремтить від спеки* (М. Коцюбинський);
- мету: *А я піду за волю проти рабства* (Леся Українка);
- кількість: *У майстерні невеликі, на чотири шибки, віконця* (М. Стельмах).

**Найчастіше прийменники стоять при іменнику.
З усіма частинами мови прийменники пишемо окремо.**

За способом творення (або походженням) усі прийменники поділяються на **непохідні й похідні**.

До **непохідних** належать прийменники в, на, від, до, при, під, з, за, над, через та ін., походження яких визначити неможливо.

Похідні прийменники утворені шляхом **складання** кількох непохідних прийменників (посеред → по + серед; з-за → з + за) або **переходу** самостійних частин мови в прийменники (*край, близько, відповідно до*).

Списати, розкриваючи дужки. Прокоментувати орфограму «Написання похідних прийменників разом, окремо й через дефіс».

(За)для нас; (з)поміж нас; (по)між людьми; (на)чолі(з) учителем; (з)під опіки батьків; (на)зустріч щастю; (у)напрямку(до) площі; (на)передодні свята; (по)над деревами; (у)ві сні; (з)(по)над гір; (з)над вершин дерев.

Дослідження-зіставлення. Пояснити правопис однозвучних слів.

Визначити, до яких частин мови вони належать.

Зібратися (в)гори — котитися (з)гори — котитися (з)гори високої; говорити (в)третє — заглянути (в)третє вікно; приїхати (в)двох — (у)двох кімнатах; йти (на)зустріч — (на)зустріч з братом.